

Uddannelse og handicap

Juli 2020

Der er store udfordringer i forhold til at leve op til artikel 24 i handicapkonventionen – retten til uddannelse.

Der er generelt set ikke en struktureret viden om, hvordan man sikrer, at børn og med handicap gennemfører folkeskolen. Der mangler viden i skolevæsenet, i familien og i socialforvaltningen mm. Dette er en tendens, Tilioq oplever på hele uddannelsesområdet, mange af vores henvendelser om uddannelse handler om manglende tilbud og hjælpemidler til personer med handicap, så de kan få den rette støtte til at tage en uddannelse på lige fod med alle andre.

Det er en **stor udfordring at få kvalificerede lærer til at varetage specialundervisningen** i landets folkeskoler. I Rapporten 'Grønlands folkeskoler – evaluering 2015' bliver det bl.a. vist at det kun er 9% af den vidtgående specialundervisning (undervisningen i specialklasserne) som bliver varetaget af læreruddannede med supplerende specialpædagogisk uddannelse. Og 12 procent af specialundervisningen varetages af ikke-læreruddannede. Der findes desværre ikke opdaterede tal.

Tilioqs arbejde tyder også på, at der er **store udfordringer med at sikre at børn i specialklasserne får en adgangsgivende afgangsprøve** fra folkeskolen. I 2018 lavede vi en kort rundringning til forskellige folkeskoler, for at høre hvor mange fra specialklasserne der gik op til de adgangsgivende afgangsprøver. Der fandt Tilioq ud af, at det som oftest var en rutine at man søgte om at elever fra specialklassen blev fritaget afgangsprøverne.¹ Sidenhen er dette blevet bekræftet af Tilioqs arbejde. Dette hænger højst sandsynligt også sammen med manglen på kvalificerede lærere.²

Der findes lovgivning som **giver mulighed for at elever med handicap kan tage deres afgangsprøver på særlige vilkår**. Det kan være ved at ændre på prøvens form og rammer, at tillade brug af hjælpemidler, tildele ekstra tid mm.³ Tilioq oplever at denne mulighed ikke bliver brugt i tilstrækkelig grad. Det er en forudsætning, at der med tilbuddet om tilrettelæggelse af folkeskolens prøver på særlige vilkår ikke sker en ændring af prøvens faglige niveau. De særlige vilkår må således ikke ændre på formålet med prøven, og eleven må ikke stilles bedre, end deres funktionsnedsættelse kan begrunde.

Der er altså et **stor behov for opkvalificering af folkeskolens lærer**, så de kan varetage en kvalificeret uddannelse af børn med handicap og børn med særlige behov. Lærerne har brug for viden og redskaber i hvordan man underviser børn med forskellige typer handicap samt hvordan man sikrer inkludering af børn med handicap i folkeskolen.

Der **mangler uddannelses tilbud til personer med handicap efter endt folkeskole**. Det betyder at børn med handicap går ud af folkeskolen uden reelle muligheder for at tage en videreuddannelse. Der mangler specialiserede uddannelses tilbud til personer med handicap. Tilioq har kun kendskab til to mere eller mindre specialiserede tilbud: Ado Lynge Atuarfia – en skole for unge med psykisk udviklingshæmning og

¹ <https://tilioq.gl/den-gode-skole-er-ikke-god-nok-vi-har-brug-for-et-skoleloeft-for-alle-elever-2/>

² Tilioq er i dialog med Uddannelsesstyrelsen om at få opdaterede tal på hvor mange elever med særlige behov der går ud af folkeskolen uden en adgangsgivende afgangsprøve.

³ § 24 i Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 3 af 9. januar 2009 om den afsluttende evaluering i folkeskolen

GUX-S - en gymnasial uddannelse med en særligt tilrettelagt undervisning for elever med handicaps eller diagnoser.⁴

Det er muligt at søge om at komme på højskole eller et specialtilbud i Danmark efter loven om støtte til børn (dette gælder også efterværnet som er op til 22 eller 24 år), men Tilioqs opfattelse er at meget få kender til og gør brug af denne mulighed.

Generelt foretages der ikke en **rimelig tilpasning** på uddannelsesområdet og på uddannelsesinstitutionerne, så personer med handicap har mulighed for at gå på de pågældende uddannelser på lige fod med alle andre. Et eksempel på manglende rimelig tilpasning på en uddannelsesinstitution er, at en kørestolsbruger ikke selv kan komme ind på Ilisimatusarfik uden hjælp. Der er en rampe, men ingen døråbner. De har altså ikke tilpasset de fysiske omgivelser så de sikrer lige adgang for personer med handicap. Der er også udfordringer med at sikre den **individuelle kompensation** som kan sikre at personer med handicap kan tage en uddannelse. Der er for eksempel for lidt viden om og adgang til hjælpemidler. Dette kan for eksempel være mulighed for at få tegnsprogstolkning, og viden om forskellige oplæsningsværktøjer, hvis man har ordblindhed.

De ovenstående forhold medvirker til at personer med handicap har svært ved at få en uddannelse. Dette underbygges af tal fra en undersøgelse Tilioq i samarbejde med Ilisimatusarfik har fået gennemført af HS analyse. Undersøgelsen viser at ca. halvdelen af befolkningen, der ikke har en funktionsnedsættelse, tager en uddannelse, mens dette kun gælder for ca. 2 ud af 5 personer med handicap.

Uddannelse er en bred kategori her, hvor også korte kurser er medregnet.

	Personer med Handicap *	Personer der ikke har et handicap	Total
Uddannet	64	399	463
	37%	49%	47%
Ingen uddannelse	111	419	530
	63%	51%	53%
Total	175	818	993
	100%	100%	100%

Anm: Kategorien Personer med handicap er baseret et selv vurderet handicapbegreb, og respondenterne i undersøgelsen har besvaret spørgsmålet *Har du selv et handicap?* $P < 0,003$

For både personer med og uden handicap øger uddannelsesniveaut mulighederne for beskæftigelse, og det er ligeledes en central faktor i at sikrer personlig udvikling og indgå i det moderne velfærdssamfund. Flere undersøgelser fra Danmark har desuden vist at uddannelsesniveau kan være særligt afgørende for personer med handicaps beskæftigelse og håndteringen af et opstået handicap.

⁴ <https://sunngu.gl/da/Gymnasial-uddannelse/GUX-S/GUX-S-uddannelsesforlob>

Publikationer og udtalelser omhandlende handicap og uddannelse i Grønland

'Et selvstændigt liv – en analyse af borgerhenvendelser til Tilioq' (2020). På side 29 behandles udfordringer om retten til uddannelse <https://tilioq.gl/retten-til-et-selvstaendigt-liv/>

Anbefalinger fra Tilioqs konference om inklusion (2019) indeholder flere udfordringer og anbefalinger på uddannelsesområdet. De kan læses her: <https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2019/11/Anbefalinger.pdf>

Kronik fra Handicaptalsmanden vedr. specialklasser (2018): <https://tilioq.gl/den-gode-skole-er-ikke-god-nok-vi-har-brug-for-et-skoleloeft-for-alle-elever-2/>

'Handicap – Status i Grønland' (2019) udgivet af Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder. Har et kapitel om udfordringer på uddannelsesområdet.
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/imr_status_handicap_dk.pdf

Til FM 2019 blev der af Aqqa Samuelsen stillet et forslag til Inatsisartut om, at Naalakkersuisut skal fremlægge en undersøgelse af uddannelses- og beskæftigelsesforhold for personer med handicap i Grønland. Et ændret forslag til ordlyden blev vedtaget.

https://ina.gl/dvd/FM2019/pdf/media/2541493/pkt128_fm2019_bf33_inuit_innarluutillit_ilinniartitaanera_t_suliffegarnerallu_bet_2beh_da.pdf

06-07-2020

Specifikt om ordblindhed

Inden for de sidste 10 år, har der været et sporadisk politisk fokus på ordblindhed, uden at egentlige tiltag er kommet ud af dette. Det kan følges i disse artikler. Samt et svar på et § 37 spørgsmål om ordblindhed.

'Ane Lone Bagger: Læsetest til ordblinde på vej', 18. maj 2020, <https://sermitsiaq.ag/node/221677>

'NIIK: Færdiggør ordblindetest nu', 18. maj 2020, <https://sermitsiaq.ag/node/221679>

'Psykolog: Hjælpemidler bruges ikke nok', 14. maj 2020, <https://sermitsiaq.ag/node/221506-07-202073>

'Ordblind: Ingen hjælp at hente', 14. maj 2020, <https://sermitsiaq.ag/node/221469>

Svar på § 37 spørgsmål nr. 199 om ordblinde i Grønland, 25. august 2015, https://ina.gl/documents/para3637/2015/svar/199_Ordblinde_suka_svar.pdf

'Naalakkersuisut: Eksamen for ordblinde er banebrydende' 16. juni 2014, <https://sermitsiaq.ag/node/168412>

'Nu begynder ordblinde-seminar i Nuuk', 14. oktober 2014, <https://sermitsiaq.ag/node/172433>

'Grønland har ingen ordblinde-test', 15. april 2011, <https://sermitsiaq.ag/node/79247>